

Vanglatega seotud justiitsministri määruste muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõuga muudetakse vanglaametnike ja vanglas töötavate riigiametnike töötasustamist reguleerivat määrust ning vanglateenistujate nõuete määrust. Määruste muudatustega ühtlustatakse vanglavälise saatmise ja ametiabi andmise eest kõrgema põhipalga maksmine. Muudatuse järgi saavad saatmise ja ametiabi andmise ülesannete eest kõrgemat põhipalka vaid I ja II klassi valvurid ning seda juhul, kui neile kohaldatakse valveaega. Ühtlustamise käigus muudetakse ka saateülesande ja ametiabi andmise kohustusega isikutele esitatavaid nõudeid. Lisaks tõstetakse osade vanglas töötavate vanglaametnike ja riigiametnike palga ülemmäära ning kaotatakse teatud üksustes rakendatav teistest erinev palgamäär.

Määruse eelnõuga muudetakse järgmisi justiitsministri määrusi:

- 1) justiitsministri 22. aprilli 2013. a määruse nr 13 „Vanglaametnike ja vanglas töötavate riigiametnike töötasustamine“ (palgamäärus) redaktsioon avaldamismärkega RT I, 06.02.2024, 8;
- 2) justiitsministri 23. juuli 2013. a määruse nr 26 „Vanglateenistuse ametnikule esitatavad nõuded, nõuetele vastavuse hindamine ning vangla direktori värbamine ja valik“ (nõuete määrus) redaktsioon avaldamismärkega RT I, 20.12.2023, 12;
- 3) justiitsministri 20. veebruari 2019. aasta määrus nr 3 „Vangla saatemeeeskonna ülesanded ja töökord“ (saateüksuse määrus) redaktsioon avaldamismärkega RT I, 06.02.2024, 4.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Justiitsministeeriumi vanglate nõunik Kadri Margus (Kadri.Margus@just.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleteimetanud õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Merike Koppel (Merike.Koppel@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb neljast paragrahvist.

Eelnõu § 1: palgamääruse muudatused

Muudatuse järgi peab teenistuja olema kõrgendatud palgamäära kohaldamiseks ja põhipalga saamiseks valmis nii saateülesandeid täitma kui ka ametiabi andma. Kui varasemalt oli ametiabi andjatele ja saateülesandega ametnikele sätestatud määruses eraldi palgamäärad ja kõrgendatud põhipalk, siis muudatuse järgselt peavad ametnikud täitma mõlemat ülesannet. Kõrgem palgamäär ja põhipalk on ette nähtud vaid I ja II klassi valvuri ametiastmetele vastavate ametikohtade teenistujatele seetõttu, et toodud täiendavatele kvalifikatsiooninõuetele vastamine omab suurt lisandväärtust just nende ametikohtadega seonduvate ülesannete täitmisel. Seega tunnistatakse kehtetuks sätted, mis varasemalt reguleerisid erinevates olukordades kõrgendatud palgamäära või põhipalka maksmist. Kõik saateülesandega ja ametiabi andvad ametnikud peavad olema nõus valveaja rakendamisega. Vangistusseaduse § 141 lõike 3 järgi võib valveaja eest maksta lisatasu kuni 10 protsenti ametniku madalaimast palgamäärast või ametipalgast. Määrusega kehtestatakse, et kui üldjuhul makstakse lisatasu ametniku ametikoha madalaimast palgamäärast arvatud tunnipalga järgi, siis on vanglavälise saatmise ja avaliku korra tagamise raames ametiabi andmise ülesandega vanglaametnikule valveaja eest makstava lisatasu arvutamise alus ametniku ametipalgast arvatud tunnipalk, et motiveerida ametnike saatmise ja ametiabi ülesandeid täitma. Seoses muudatusega on vaja ka isikute nõusolekut valveaja kohaldamiseks. Määrust muudetakse, ühtlustades vanglavälise saatmise ülesandega ja ametiabi andjaks määratud vanglaametnike palgamäärad ja neile kõrgendatud põhipalga maksmine. Lisaks sätestatakse varasemad palgamääruse muudatused nõuete määruses. Vangla võib kuni 30.06.2024 aastani määratud kõrgendatud põhipalga maksmist jätkata kuni teenistusliku vajaduse äralangemiseni.

Muudatusega korrigeeritakse lisades 1 ja 2 sätestatud palgamäärasid. Kaotatakse kõrgemad palgamäärad Tartu Vangla esimeses ja neljandas üksuses ning Viru Vangla teises ja kolmandas üksuses. Palgamäärasid on vaja muuta seoses vanglateenistuse eesmärgiga vähendada piirkondlikke palgaerisusi, kuid samas kohanduda piirkondliku tööjõuturuga eelkõige Harjumaa piirkonnas. Seetõttu

ühtlustatakse Viru ja Tartu Vanglas rakendatavad palgamäärad ning Tartu palgamäärad on piirkondliku erisusena üldjuhul 90% Viru ja Tartu Vangla palgamäärast. Tartu Vanglas on erandiks vanglate üleselt IT ja andmehaldust korraldav osakond, mille peaspetsialistidel on Tallinna ja Viru Vanglaga sama palgamäär. Viru ja Tartu Vangla senine eriüksuse tasu on uus palgamäär, kuna teenistujatele makstakse nende palgamäärade järgi tasu. Kaotatakse ka nende teenistukohtade palgamäärad, mida enam koosseisus ei ole. Muudatused aitavad personalieelarvet paindlikumalt kasutada.

Eelnõu § 2: nõuete määruse muudatused

Varem palgamääruses sätestatud rangemad nõuded ametiabi andjatele ja vanglavälise saatmise tööülesandega ametnikele sätestatakse muudatuse järgi nõuete määruses. Nõuded ühtlustatakse selliselt, et kõrgemat palgamäära ja põhipalka saav ametnik saab olla vaid I ja II klassi valvur, kuna need on ametiastmed, kelle tööülesanded ja kellele esitatavad nõuded vastavad kõige paremini vanglavälise saatmise ja ametiabi andmise vajadustele.

Eelnõukohase määrusega kehtestatavateks rangemateks nõueteks on:

- 1) valmisolek täita vanglavälisest saateülesannet ja avaliku korra tagamise raames ametiabi andmise ülesannet. Praegugi vastab enamik saatmisülesandega või ametiabi andjatest vanglaametnikke mõlemale nõudele.
- 2) valmisoleku valveaja rakendamiseks. Valveaja rakendamisega tagatakse konkreetse hulga inimeste valmisolek vahetuks ja kiireks reageerimiseks erakorralise sündmuse puhul.
- 3) eriväljaõppe edukas läbimine. Eriväljaõppe all peetakse silmas näiteks esmareageerija ja massiohjekoolituste läbimist, aga vajaduse ilmnedes ka muid koolitusi, mis aitavad arendada ametiabi andmiseks ja saateülesannete täitmiseks vajalikke oskusi.
- 4) tulirelva, gaasirelva ja teleskoopnuia kandmise õigus ja nende kasutamise oskus Justiitsministeeriumi vanglate osakonna määratud tasemel. Nende vahendite kasutamise õigust ei ole igal vanglaametnikul, vaid need õigused tuleb ametnikule eraldi anda. See osundab ametiabi andjate ja saatjate kõrgemale kvalifitseeritusele. Tegemist ei ole volitusnormiga üldakti andmiseks (mingi taseme üldiseks kehtestamiseks), vaid üksikaktiga konkreetsete olukordade lahendamiseks (st konkreetsete ametnike vajalike oskuste taseme kindlaksmääramine).

Rangemad kehaliste katsete nõuded jäetakse välja, kuna ametiabi saatjatel seda nõuet varasemalt ei olnud ning nõudeid lihtsustatakse selliselt, et võimalikult paljud teenistujad saaksid ka peale muudatuse saatmise ja ametiabi andmise ülesandeid täita. Seoses sellega leevendatakse ka saateüksusse kuuluvate ametnike kehaliste katsete nõudeid. Lisaks täpsustatakse neid kehaliste katsete nõudeid, kus oli ekslikult märgitud mõõtmiskiiruseks min/km asemel km/h.

Eelnõu § 3: saateüksuse määruse muudatused

Kuna ametiabi andjate ja vanglavälise saatmise ülesandega ametnike nõuded ühtlustatakse ja kehaliste katsete nõudeid leevendatakse, jäetakse ka saateüksuse määrusest välja viide rangematele kehaliste katsete nõuetele.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse jõustumisaeg.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse eelnõu ei puuduta Euroopa Liidu õigust.

4. Määruse mõjud

Mõjutatud sihtrühm on väike, kuna muudatused mõjutavad vaid vanglaametnikke, vanglas töötavaid riigiametnikke ja Sisekaitseakadeemias töötavaid vanglaametnikke. Määrus avaldab mõju Eesti vanglatele, st mõjutatud on kolm valitsusasutust: Tallinna Vangla, Tartu Vangla ja Viru Vangla, mis kokku moodustavad alla 5% kõikidest valitsusasutustest.

Vanglateenistuses on 300 teenistujat, kellele on määratud kõrgendatud põhipalk saatmisülesannete täitmise ja/või ametiabi andmise eest. Määruste muudatused mõjutavad peamiselt neid, sest nõudeid

ühtlustatakse ning edaspidi peavad teenistujad olema valmis täitma mõlemat ülesannet. Mõju ulatus on väike, sest muudatused ei mõjuta vangla töökorraldust. Palgamäärade muudatused ei too otseselt kaasa muudatusi töötasustamises, küll aga on vanglal võimalik kasutada personalieelarvet paindlikumalt neil teenistuskohadel, kus seda on vaja. Näiteks palga ülemmäära tõstmine ei kohusta maksma palka ülemmäära järgi, aga võimaldab seda teha, kui vangla seda soovib. Muudatused võimaldavad töötasustamisel paremini arvestada teenistuja tööpanust, mistõttu on muudatus positiivne. Mõju avaldumise sagedus on väike, muudatustega võib kaasneda ühekordseid täiendavaid personalitoiminguid. Ebasoovitava mõju kaasnemist ei ole ette näha. Muudatustel on pigem positiivne mõju, kuna need võimaldavad personalipoliitika põhimõtteid paindlikumalt rakendada.

Kokkuvõtteks on muudatuse mõju ebaoluline.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Muudatusteks vajaminevad rahalised vahendid on vanglate eelarves olemas. Määruse rakendamisega ei kaasne tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. juulil 2024. a. Muudatused võivad vajada täiendavaid personalitoiminguid ning eelarvet mõjutavad muudatused on planeeritud jõustuma teise kvartali lõpust..

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu ei esitatud EISi kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumidele, kuna muudatused ei puuduta teiste ministeeriumide haldusalasid. Vanglad on neid puudutavatest muudatustest teadlikud.

Rait Kuuse
Asekantsler